

**UNIVERZITA KARLOVA**

**FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD**

Institut mezinárodních studií

**Bakalářská práce**

**2020**

**Brian Pozan**

**UNIVERZITA KARLOVA**

**FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD**

Institut mezinárodních studií

**Činnost albánských a srbských lobbistických organizací  
ve Spojených státech mezi lety 1990 až 1999**

Bakalářská práce

Autor práce: Brian Pozan

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: doc. PhDr. Kateřina Králová, Ph.D., M.A.

Rok obhajoby: 2020

## **Prohlášení**

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ... 30.7.2020

Brian Pozan

## **Bibliografický záznam**

Brian Pozan, „*Činnost albánských a srbských lobbistických organizací ve Spojených státech mezi lety 1990 až 1999*“, Praha, 2020, Bakalářská práce, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Kateřina Králová, Ph.D., M.A.

**Rozsah práce: 56 590 znaků**

## **Anotace**

Bakalářská práce se zabývá činností albánských a srbských lobbistických organizací ve Spojených státech, jejichž činnost analyzuji. Cílem práce je vysvětlit cíle jednotlivých lobbistických organizací a jakými prostředky se jim podařilo cílů dosáhnout. V úvodní části práce vysvětlí terminologický rámec lobbingu. Dále stručně shrne historii jak albánské, tak srbské diaspory ve Spojených státech a představí jednotlivé lobbistické organizace. V závěrečné kapitole práce popisuje a analyzuje činnost jednotlivých organizací.

## **Annotation**

In this bachelor thesis we have been observing activities of Albanian and Serbian lobby organizations in United States. We have analysed their activities and answered question: What were the goals of individual lobby organizations and how they achieved their goals. Introductory part of thesis explains basic terminology of lobbying. Then briefly summarizes history of Albanian and Serbian diaspora in United States and introduces their lobby organizations. Final part of thesis describes and analyses activities of individual lobby organization.

## **Klíčová slova**

albánské, srbské, lobby, menšina, Spojené státy,

## **Keywords**

Albanian, Serbian, lobby, diaspora, United States,

## **Title**

Activities of Albanian and Serbian lobby organizations in the United States between 1990 and 1999

### **Poděkování**

Rád bych tímto poděkoval doc. PhDr. Kateřině Králové, Ph.D., M.A. za cenné rady, trpělivost a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

## **Obsah**

Úvod	2
1. Terminologický rámec	3
2. Historie albánské a srbské diaspory ve Spojených státech	5
3. Rozpad Jugoslávie	9
4. Srbské a albánské lobbistické organizace	11
5. Politická činnost lobbistických organizací	17
5.1. Činnost srbských lobbistických organizací	17
5.2. Činnost albánských lobbistických organizací	21
Závěr	29

## Úvod

Po smrti prezidenta Josipa Broze Tita se situace v Jugoslávii začala zhoršovat. Jednotlivé republiky vyhlásily nezávislost a tím odstartovaly sérii krvavých konfliktů. Tato práce se bude zabývat tématem balkánských lobbistických organizací zvláště srbskými a albánskými, čímž se pokusím poodhalit a snad i částečně rozkrýt zákulisí politických rozhodnutí Spojených států vůči Jugoslávii. Zároveň přiblíží, jak srbské a albánské lobbistické organizace fungují, a ukáže, že lobbisté nejsou pouze profesionální úplatkáři. Jaké byly cíle lobbistických organizací a jakými prostředky se jim jich podařilo dosáhnout?

Práce analyzuje politickou činnost těchto organizací v 90. letech minulého století, tedy v době nejbrutálnějšího konfliktu v Jugoslávii od druhé světové války. Konkrétně se zaměřím na práci lobbistických organizací, jako je Kongres srbské jednoty, Albánsko-americká občanská liga a jejich stoupenců v řadách Kongresu a Sněmovny reprezentantů Spojených států.

Na začátku práce vysvětlím důležité termíny, stručně shrnu historii srbské a albánské diaspory ve Spojených státech a zasadím do kontextu události, které se odehrály v Jugoslávii v 90. letech minulého století. Dále představím a charakterizuji jednotlivé lobbistické organizace. Poté budu s pomocí sekundární literatury a primárních zdrojů analyzovat činnost obou balkánských lobbistických organizací během občanské války v Jugoslávii.

Z primárních zdrojů jsem použil rezoluci Rady Bezpečnosti OSN č. 1160 z roku 1998, dále řeč kongresmana Elliota Engela z května 2019, ve které popisoval svojí spolupráci s Harrym Bajraktarim, a v poslední řadě novinové články New York Times. Nejvíce jsem čerpal ze sekundárních zdrojů, jelikož jejich autoři zakládali svoje práce na rozhovorech s kongresmany a členy organizací a také analyzovali primární zdroje.

Nejpřínosnější byla kniha ředitele programu lidských práv kolumbijské univerzity Davida L. Phillipse, *Liberating Kosovo: Coercive Diplomacy and U.S. Intervention*, ve které podrobně shrnul rozhovory s jednotlivými členy kongresu a



AAACL.<sup>1</sup> Dále musím zmínit disertační práci Jessicy Wattman, která nabízí zajímavý pohled ze srbské strany,<sup>2</sup> a kritický článek od Brada Blitze, který otevřeně kritizoval postup srbské diaspory během konfliktu v Jugoslávii.<sup>3</sup> Přestože jsem si vědom, že lze získat relevantní zdroje v dalších jazycích má jazyková vybavenost mi je neumožnila použít.

## 1. Terminologický rámec

Lobbování, co by činnost je garantována ústavou Spojených států, přesněji prvním dodatkem. První dodatek ústavy sice termín lobby přímo nezmiňuje, ale ustavuje právo na podání stížnosti nebo požádání o pomoc vládě, aniž by se občan obával trestu. Právě taková praxe je dnes překládána jako právo na lobování.<sup>4</sup>

K lobbingu dochází na všech třech úrovních vlády (státní, lokální a federální) a všech složkách moci (legislativní, exekutivní a soudní). Tuto činnost praktikuje celá řada organizací, například neziskové organizace, vývojové společnosti nebo uskupení občanů, kteří se snaží dosáhnout nějakého cíle. Lobování je složitý a heterogenní jev. Pochopení lobování vyžaduje pochopení odlišného chování velkého množství jednotlivých lobbistů, organizací a jejich technik, jak dosáhnout jejich cílů v zdánlivě nekonečné rozmanitosti otázek a problémů.<sup>5</sup> Spojené státy se rozhodly neomezovat, ale regulovat lobbing a obecně činnosti zájmových skupin.

V roce 1946 vláda Spojených států odsouhlasila zákon, který vyžaduje registraci lobbistických organizací. Tyto organizace musejí podávat pravidelnou finanční zprávu, v které musí vypsát veškeré finanční toky, jejich částky a komu tyto peníze byly určeny. Zatímco v Evropské unii je lobbing regulován tzv. procesními pravidly (*Rules of Procedure*), kterých se členové Evropského parlamentu musí držet.

<sup>1</sup> David Phillips, „*Liberating Kosovo: Coercive Diplomacy and U.S. Intervention*“, MIT Press, 2004.

<sup>2</sup> Jessica M. Wattman, „*Dangerous Diaspora: Émigré Nationalism and Ethnic Violence*“, Massachusetts Institute of Technology, 2010, <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/62655> (staženo 26.6.2020).

<sup>3</sup>

<sup>4</sup> Daniel Weiser, „*Why Lobbying Is Legal and Important in the U.S.*“, 8. května 2020, <https://www.investopedia.com/articles/investing/043015/why-lobbying-legal-and-important-us.asp> (staženo 24.6.2020)

<sup>5</sup> Anthony J. Nowner, „*Total Lobbying : What Lobbyists Want (and How They Try to Get It)*“, Cambridge University Press, 2006, 2-3.

Musí také podepsat speciální registr k obdržení povolení k lobbingu. V rejstříku registrovaných lobbistů v EU, ale nenajdeme podrobnosti o činnostech lobbistických organizací, tak jak je tomu ve Spojených státech.<sup>6</sup>

Definice lobbování není ukotvena a můžeme najít mnoho různých výkladů. Lobování není jedna samostatná činnost, jako je svědectví před kongresovým výborem nebo setkání se zákonodárcem. Spíše jde o proces, který zahrnuje několik samostatných činností. Nownes tvrdí, že nejideálnější definice je lobování jako „snaha ovlivnit to, co vláda dělá“.<sup>7</sup> Musíme také rozlišit politickou a lobbistickou organizaci. Politická organizace se aktivně podílí na politickém procesu státu. Mezi její činnosti patří například volební kampaně nebo vytváření zákonů, dále mohou být jejich členové ve státních funkcích v různých sférách vlády.<sup>8</sup>

Dalším důležitým termínem je tzv. organizované zájmové skupiny (*Organized Interest Groups*), které můžeme definovat jako organizace, které se zapojují do politické aktivity, tedy organizace, která se snaží ovlivnit to, co vláda dělá. Tento termín je někdy vykládán spíše jako zájmová skupina (*Interest group*), ale Nownes tvrdí, že tento termín je chybný. Zájmová skupina je obecně definována jako dobrovolné sdružení občanů, kteří mají společnou charakteristiku a zaměřují se na veřejnou politiku. Organizace, které zapadají do této definice zahrnují masové členské skupiny jako *National Education Association (NEA)* nebo *National Rifle Association (NRA)*. Samozřejmě jsou i tyto skupiny důležité v politice Spojených států, ale patří k nim jen zlomek organizací, které lobují.<sup>9</sup> Mezi známé lobbistické organizace, se řadí například Facebook, který v roce 2019 vynaložil na tuto činnost 16 milionů dolarů. Dále také Amazon, nebo letecké společnosti Boeing, Lockheed Martin a Northrop Grumman.<sup>10</sup>

Spojené státy byly založeny lidmi, kteří imigrovali z Evropy a dodnes je zde

---

<sup>6</sup> Gerti Sqapi, „*Lobbying in United States of America and European Union: A Comparative Approach*“, *Mediterranean Journal of Social Sciences* 6(2), 2015, 104-105.

<https://www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/view/6068/5831> (staženo 24.7.2020).

Matthew Helmer, „The Federal Regulation of Lobbying Act of 1946“

<https://study.com/academy/lesson/the-federal-regulation-of-lobbying-act-of-1946.html> (staženo 24.7.2020)

<sup>7</sup> Nowner, „*Total Lobbying*“, 5-6.

<sup>8</sup> „*Political Organization Defined*“, Internal Revenue Service, <https://www.irs.gov/charities-non-profits/political-organizations/political-organization-defined> (staženo 24.7.2020)

<sup>9</sup> Ibid. 6-7.

<sup>10</sup> „*Top Spenders*“, The Center for Responsive Politics, <https://www.opensecrets.org/federal-lobbying/top-spenders?cycle=2019> (staženo 24.6.2020).

přítomno mnoho etnik z celého světa. Tím pádem jsou lobbistické organizace menšin důležitým hybatelem zahraniční politiky Spojených států, jelikož jsou imigranti stále ve spojení se zemí svého původu. Například Poláci, Češi a Maďaři lobbovali v Kongresu za rozšíření NATO, izraelská diaspora dodnes aktivně ovlivňuje politiku Spojených států.<sup>11</sup> Těchto příkladů najdeme nepřeberné množství v zahraniční politice Spojených států.

Posledním důležitým pojmem je lobbista. Tento termín nabádá k jednoduché definici „někoho, kdo lobuje“. Jelikož Nownes definuje termín lobování velmi široce, jeho definice by zahrnula všechny občany, kteří volí, jsou členy jedné z masových organizací jako NRA nebo píše dopisy členům kongresu. Autor definici termínu upravil na „osoby, které lobují jménem tzv organizovaného zájmové skupiny.“<sup>12</sup>

Pozastavme se ještě krátce nad často kladenou otázkou „Je lobování legální uplácení vládních činitelů?“. Výzkumníci z Harvardovy univerzity došli k závěru, že lobbisté nejsou profesionální úplatkáři. Na rozdíl od obecného, ale mylného chápání není každodenní život firemních lobbistů naplněn večírky, na nichž se zabývají quid pro quo transakcemi „peníze za politiku“. Lobbisté se zaměřují na budování vztahů, zejména se členy kongresu a jejich personálem, ale také s koalicemi a dalšími jednotlivci a organizacemi, kteří jsou spojeni s jejich klienty a jejich cílem.<sup>13</sup>

## 2. Historie albánské a srbské diaspory ve Spojených státech

Historie albánské a srbské diaspory ve Spojených státech sahá do 19. století, během kterého se objevili přistěhovalci z těchto dvou balkánských zemí. Srbští přistěhovalci přijeli do Spojených států kolem roku 1815.<sup>14</sup> Nicméně první výrazná vlna srbských přistěhovalců nastala až na konci 19. století.<sup>15</sup> Jessica Wattman ve své práci upřesnila, že šlo o léta 1880 až 1914.<sup>16</sup> Stejně tak Albánci dorazil do Spojených států ve větším

---

<sup>11</sup> David M. Paul, Rachel Anderson Paul, „*Ethnic Lobbie and U.S. Foreign Policy*“, Lynne Reinner Publishers, 2008, 33-34.

<sup>12</sup> Nowner, „*Total lobbying*“, 7.

<sup>13</sup> „*What is Lobbying?*“, Lobbyist 4 Good, <https://www.lobbyists4good.org/what-is-lobbying> (staženo 24.6.2020)

<sup>14</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 184.

<sup>15</sup> Elliot R. Barkan, „*Immigrants in American History: Arrival, Adaptation, and Integration*“, ABC-CLIO Santa Barbara, 2013., 1257, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=1122581> (staženo 27.6.2020).

<sup>16</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 184.

počtu až na přelomu 19. a 20. století.<sup>17</sup> Prvotní vlna albánských přistěhovalců pocházela z oblasti Korčë v jihovýchodní části dnešní Albánie a byli to hlavně pravoslavní křesťané.<sup>18</sup> Muslimští Albánci emigrovali do Spojených Států až po řecké invazi do jižní Albánie v roce 1913.<sup>19</sup> Srbové pocházeli z oblastí, které byly pod kontrolou Habsburků.<sup>20</sup>

Jak u Srbů, tak u Albánců se jednalo převážně o nevzdělané mladé jedince, kteří přicházejí do Spojených států z ekonomických důvodů. Usazovali se v těžebních a průmyslových oblastech země, kde mohou pracovat v ocelárnách, uhelných dolech nebo v dřevařském průmyslu.<sup>21</sup> První albánští přistěhovalci se umístili na severovýchodě země v Nové Anglii a New Yorku, ale také v průmyslových městech na středozápadě Spojených států, především v Chicagu a Detroitu.<sup>22</sup> Podobně se usídlila i srbská menšina ve velkých městech. Ta zamířila v hlavním městě Pensylvánie v Pittsburghu, v Clevelandu ve státě Ohio a v Západní Virginii. Část srbské diaspory se usídlila podobně jako Albánci v Chicagu. Kvůli restriktivní imigrační politice v dvacátých letech 20. století, velké hospodářské krizi ve třicátých letech a začátku druhé světové války byly obě diaspory v meziválečném období relativně stabilní, co se velikosti týče.<sup>23</sup>

Druhý významný přírůstek srbských i albánských přistěhovalců přišla do Spojených států po konci druhé světové války. Na rozdíl od první vlny v rámci níž přicházeli imigranti do Spojených států z ekonomických důvodů, ve té druhé převládaly politické důvody. Dalším rozdílem je charakter imigrantů. Ve druhém přílivu uprchlíků najdeme spíše majetnější, vzdělanější, ale také politicky angažovanější jedince, kteří se zajímají o budoucnost svojí domoviny.<sup>24</sup> Mnoho

---

<sup>17</sup> Bernd J. Fisher, „*Albanian Refugees Seeking Political Asylum in the United States: Process and Problems*“, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2005, 31(1), 194, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1369183042000305744> (staženo 27.6.2020).

<sup>18</sup> Jane Jurgens, „*Albanian Americans*“, <https://www.everyculture.com/multi/A-Br/Albanian-Americans.html> (staženo 27.6.2020).

<sup>19</sup> Fisher, „*Albanian Refugees*“, 194.

<sup>20</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 184.

<sup>21</sup> Ibid. 185.

<sup>22</sup> Maria Koinova, „*Four Types of Diaspora Mobilization: Albanian Diaspora Activism for Kosovo Independence in the US and the UK*“, *Foreign Policy Analysis*, 2013, 9 (4), 440. <https://academic.oup.com/fpa/article/9/4/433/1834275> (staženo 2.8.2019).

Fisher, „*Albanian Refugees*“, 194.

<sup>23</sup> Barkan, „*Immigrants in American History*“, 1257.

<sup>24</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 185.

Barkan, „*Immigrants in American History*“, 1257.

albánských imigrantů, kteří dorazili do Spojených států bojovalo proti komunistickému režimu v protikomunistických organizacích během druhé světové války.<sup>25</sup> Jednou z organizací je například Strana Legality (*Partia a Legaliteti*) nebo Albánská národní fronta (*Balli Kombëtar*).<sup>26</sup> Partia a Legaliteti je pravicovou monarchistickou stranou, jejímž hlavním cílem byl návrat krále dynastie Zogu na Albánský trůn.<sup>27</sup>

Značná část Srbů, která uprchla ze země po druhé světové válce měla zkušenosti s bojem, byli to bývalí vojáci a důstojníci, kteří podporovali srbského generála Dragoljuba Mihailoviče, který byl v čele četnických sborů.<sup>28</sup> Nacionalisticky orientovaní Četnici se během války dostaly do konfliktů s prokomunistickými partyzány pod velením Josefa Tita.<sup>29</sup> Jelikož v Jugoslávii a Albánii po druhé světové válce chopily moci komunisté, nezbývalo Albáncům nic jiného než uprchnout ze země. V Jugoslávii převzal moc maršál Josef Broz Tito, který byl velitelem levicového protinacistického odboje. V Albánii se dostal k moci zarputilý komunista Enver Hoxha, který setrval v čele země až do své smrti v roce 1985. Na konci války uprchly z Albánie desetitisíce lidí, odhadem 30 až 50 tisíc Albánců zamířilo do Spojených států. Poté, co se albánský diktátor Enver Hoxha chopil moci, uzavřel hranice a tím Albáncům znemožnil odejít ze země.<sup>30</sup>

Třetí vlna migrace probíhala přibližně mezi lety 1960 až 1985, v této době Washington uvolnil imigrační kvóty, které byly zavedeny ve dvacátých letech, a v Jugoslávii došlo k liberalizaci emigrační politiky.<sup>31</sup> Migranti odcházeli ze svojí domoviny jak z ekonomických, tak i z politických důvodů. Většina pocházela z Jugoslávie a zahrnovala muslimy z Makedonie a Kosova, ale také katolíky z Černé Hory a Kosova.<sup>32</sup> Ve Spojených státech hledali lepší finanční zázemí a profesní realizaci, které nebyly možné ve stagnující Jugoslávii. Mnozí se snažili vyhnout povinné vojenské službě v Jugoslávské armádě.<sup>33</sup>

Po vyhocení vztahů mezi Albánií a Titovou Jugoslávií na konci čtyřicátých let,

---

<sup>25</sup> Fisher, „*Albanian Refugees*“, 194.

<sup>26</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 5.

<sup>27</sup> „*PPL Who are we*“, <http://legaliteti.com/sample-page/> (staženo 5.8.2019).

<sup>28</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 185.

<sup>29</sup> Marek Pečenka, „*Encyklopedie moderní historie 1789-1999*“, Nakladatelství Libri Praha, 2015, 91.

<sup>30</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 5.

<sup>31</sup> Fisher, „*Albanian Refugees*“, 194.

<sup>32</sup> Ibid. 194.

<sup>33</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 185.

bylo Kosovo jugoslávskými úřady podezříváno, že by jeho albánská populace mohla být použita Hoxhovými komunisty jako pátá kolona proti Jugoslávii. V důsledku toho byla albánská populace v Kosovu až do odvolání velitele tajné policie Alexandra Rankoviče v roce 1966 podrobena tvrdé kontrole srbských bezpečnostních složek.<sup>34</sup> Ve stejném roce byla ve Spojených státech založena Srbská tajná protikomunistická organizace, *Srbski Oslobodilački Pokret Otadžbine* (SOPO), jejímž cílem byl politický boj proti Titově komunistické Jugoslávii, tisk novin a letáků a jejich nelegální distribuce v Jugoslávii. SOPO pořádala také k dosažení prvních dvou cílů nábor mladých lidí.<sup>35</sup>

Ekonomická situace Kosovanů se během šedesátých let zlepšila, ale přesto industrializace Kosova nepřinesla kýžené zvýšení životní úrovně. Došlo však k velkému demografickému boomu, přičemž zdroje Kosovské provincie nebyly dostačující k obživě rostoucí populace a nezaměstnanost zůstala vysoká. V roce 1970 byla v Přištině založena univerzita, což vytvořilo podmínky pro vznik nové elity, která ovšem nenašla místo pro svojí profesionální realizaci v místě svého původu.<sup>36</sup> V důsledku toho propukla v roce 1981 vlna studentských protestů, které však byly brutálně potlačeny jugoslávskými milicemi. To opět vedlo k vlně albánské migrace z Kosova do Evropy a Spojených států.<sup>37</sup>

Během let 1971 až 1981 opustilo Kosovo kolem 45 tisíc lidí.<sup>38</sup> Organizace SOPO se dostala do titulků médií na konci sedmdesátých let, kdy vypracovala pobuřující plán zavraždit Josipa Tita. V roce 1978 FBI zatkla v New Yorku 30 členů organizace, o rok později vůdce organizace Nikola Kavaja unesl letadlo se 136 cestujícími na trase New York - Chicago. Jeho plánem bylo zaútočit letadlem na budovu ústředního výboru v Bělehradě. Podařilo se mu doletět pouze do Irska, kde byl zatčen a vydán zpět do Spojených států.<sup>39</sup>

Poslední a největší počet albánských imigrantů přišel do Spojených států po roce 1989 během rozpadu Východního bloku, kdy se politická situace v Jugoslávii

---

<sup>34</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 6.

<sup>35</sup> Srpski oslobodilački pokret Otadžbina. Wikipedia, [https://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%A1%](https://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%A1%28.6.2020) (staženo 28.6.2020).

<sup>36</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 6.

<sup>37</sup> Momčilo Pavlovič, „1981 Demonstrations in Kosovo“, 26. dubna 2013, <http://www.transconflict.com/2013/04/1981-demonstrations-in-kosovo-264/> (staženo 28.6.2020)

<sup>38</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 7.

<sup>39</sup> Barkan, „*Immigrants in American History*“, 1261.

dramaticky zhoršila.<sup>40</sup> V srpnu 1998 bylo Srby přesídleno asi 17 tisíc Albánců do Černé Hory a dalších více než 13 tisíc uprchlo do jiných zemí. Na konci konfliktu bylo nejméně 6 tisíc kosovských Albánců registrováno jako oběti etnických čistek.<sup>41</sup> Poměry v Kosovu se vyhrotily poté, co předseda srbské komunistické strany Slobodan Milošević odebral Kosovu autonomní statut. V důsledku policejních represí během devadesátých let začalo hromadné propouštění a omezování kolektivního práva.<sup>42</sup> Výrazně se tak zhoršilo postavení odborů, organizací zaměstnavatelů, formy a pravidla kolektivního vyjednávání. Mezitím se Albánie v důsledku pádu komunistického režimu stala zemí s vysokým migračním potenciálem. Poté, co v roce 1990 tisíce Albánců zaplnily ambasády západních zemí v Tiraně, se světová veřejnost dověděla o překerní situaci, která v Kosovu po desetiletích autarkie panovala. Zrušené ekonomické reformy, vysoká inflace a stoupající nezaměstnanost přispěla k přesvědčení relativně mladé albánské populace, že musí hledat alternativu za hranicemi domoviny.<sup>43</sup>

### 3. Rozpad Jugoslávie

Poté co Srbsko v roce 1989 vyhlásilo stanné právo. Kosovští intelektuálové zformovali jádro Kosovské politické opozice. Dělníci hráli důležitou roli v rozšíření hnutí, když v listopadu 1989 započali stávkou. Lidskoprávní aktivista Veton Surroi založil v Prištině v roce 2004 reformní stranu ORA, která podporovala nezávislost Kosova. Surroi se stal v Kosovu hlavní politickou postavou a prosadil, že dělníci odmítli kosovskou komunistickou odborovou organizaci a 7. prosince 1989 založili vlastní nezávislé sdružení – Prištinskou větev Jugoslávské demokratické iniciativy. V té době byla Ademem Demacim založena Rada pro obranu lidských práv a svobod a o pár týdnů později Demokratická liga Kosova (*Lidhja Demokratike e Kosovës – LDK*) v čele s Ibrahimem Rugovem.<sup>44</sup> LDK v březnu 1990 otevřela pobočku ve Spojených státech, jejímž předsedou se stal Rrustem Ibraj, zodpovědný za získávání finančních

---

<sup>40</sup> Koinova, „*Four Types of Diaspora*“, 440.

<sup>41</sup> Ibid. 443-444.

<sup>42</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 7.

<sup>43</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 7.

<sup>44</sup> Phillips, „*Liberating Kosovo*“, 13.

prostředků pro LDK a propagaci zájmů strany v médiích a mezi politickými elitami.<sup>45</sup>

LDK se odmítala účastnit srbských voleb a bojkotovala srbské instituce. Odmítala také Titovu marxisticko-leninskou ideologii, místo pod rouškou demokracie a nacionalismu. Preferovala tzv. pasivní rezistenci, která měla odvrátit krvavý konflikt. Kosované tušili, že by proti Jugoslávské lidové armádě, která v devadesátých letech byla čtvrtou největší armádou v Evropě, byli bezbranní. LDK souhlasila s nezávislostí Slovinska a Chorvatska a vydala prohlášení o nutnosti, které mělo přesvědčit etnické Albánce deserce z Jugoslávské lidové armády. Chorvatský prezident Tudjman nabídl vzbouřencům bezpečný průchod do Slovinska nebo Maďarska, aby se mohli dostat do Kosova. Etničtí Albánci skutečně masově desertovali. Pouze pár set mužů se připojilo k bojům po boku chorvatských jednotek proti Srbům.<sup>46</sup>

V září 1990 přijala srbská vláda bez jakékoliv veřejné debaty novou ústavu. V této době dominovala Liga srbských komunistů pod vedením prezidenta Miloševiče. Vláda v Bělehradu zavedla politický pluralismus, právní stát, rozdělení pravomocí a tržní hospodářství a distancovala se od ústavy SFRJ, která v této době byla stále platná. Provincie Vojvodina a Kosovo ztratily všechny prvky státnosti, definované ústavou z roku 1974.<sup>47</sup>

Poté co Slovinsko a Chorvatsko 25. června 1991 vyhlásilo nezávislost, LDK se rozhodla vyhlásit referendum. Kongresová organizace pro lidská práva (*The Congressional Human Rights Foundation*), která byla založena americkými kongresmany Tomem Lantosem a Johnem Proterem, měla dohlížet na průběh referenda. V září 1991 Strana LDK dokázala provést hlasování a počítání hlasů bez větší problémů. K volebním urnám přišlo 87 % Kosovanů a 99 % z nich bylo pro odtržení od Srbska a nezávislost Kosova. Do čela prvního kosovského republiky byl zvolen Ibrahim Rugova.<sup>48</sup>

Německo bylo největším obhájcem uznání nových balkánských republik a urgovalo v Evropské Komisi (EK), aby založilo arbitrážní komisi, která by posoudila,

---

<sup>45</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 18.

<sup>46</sup> Phillips, „*Liberating Kosovo*“, 14-15.

<sup>47</sup> Anna Fruhstorfer, Michael Hein, „*Constitutional Politics in Central and Eastern Europe From Post-Socialist Transition to the Reform of Political Systems*“, Springer Fachmedien Wiesbaden, 2016, 269-270.

<sup>48</sup> Phillips, „*Liberating Kosovo*“, 17-18.



zda je vhodné uznat nezávislost bývalých Jugoslávských teritorií. Vytvořila kritéria a umožnila státům se přihlásit do arbitráže. Přihlášku podaly Slovinsko, Chorvatsko, Makedonie a Bosna a Hercegovina. Žádost Kosova nebyla reflektována, jelikož se směly přihlásit pouze jugoslávské republiky. Z dvanáctičlenné EK bylo Německo první, které v prosinci 1991 uznalo nezávislost Slovinska a Chorvatska. Evropská komise dále uznala Bosnu a Hercegovinu dne 6. dubna 1992, téhož dne uznaly nezávislost i Spojené státy. Bosenští Srbové o den později vyhlásili Republiku Srbskou. Srbové chtěli upevnit moc nad oblastmi se srbským obyvatelstvem Bosny a pokusili se vytvořit koridor, který by spojoval srbská území v Bosně, Chorvatsku a Srbsku. Tím byla rozpoutána nejbrutálnější válka v Evropě od druhé světové války. V srpnu 1992 se sešli světový lídři v Londýně, aby řešili závažnou situaci v Bosně a Hercegovině.<sup>49</sup> Na londýnské konferenci požádal německý ministr zahraničí Klaus Kinkel o svolání soudního tribunálu. Návrh podpořil také francouzský ministr zahraničí Roland Dumas. Předsedové konference se zavázali zřídit mezinárodní trestní soud.<sup>50</sup>

Poté, co se mezi lety 1998 až 1999 vyhrotila situace v Kosovu, se srbský režim střetl s Kosovskou osvobozenou armádou (*UCK*). V únoru a březnu 1998 byly zabity desítky lidí. Maria Koinova tvrdí, že na přelomu let 1998-1999 násilí dosáhlo úrovně etnických čistek.<sup>51</sup>

#### 4. Srbské a albánské lobbistické organizace

Mezi nejstarší srbské organizace ve Spojených státech patří Srbská národní federace (*The Serbian National Federation – SNF*), která je aktivní do dnešního dne. Oficiálně byla založena v Pittsburghu, Pensylvánii v roce 1929, ale její kořeny sahají až do roku 1901. SNF začala jako pojišťovací agentura pro členy srbské komunity.<sup>52</sup>

---

<sup>49</sup> Ibid. 26-27.

<sup>50</sup> William A. Schabas, „*The UN International Criminal Tribunals The Former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone*“, Cambridge University Press, 2012, 14, <https://www.cambridge.org/core/books/un-international-criminal-tribunals/610335DF35E3C6E70D7B149A8325CEE6> (staženo 28.6.2020).

<sup>51</sup> Koinova, „*Four Types of Diaspora*“, 443-444.

<sup>52</sup> Jessica M. Wattman, „*Dangerous Diasporat: Émigré Nationalism and Ethnic Violence*“, Massachusetts Intitute of Technology, 2010, 186, <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/62655> (staženo 26.6.2020).

Pojišťovací služby a penzijní připojištění nabízí SNF svým členům dodnes,<sup>53</sup> její činnost se ale rychle rozrostla. SNF brzy započala řešit širší škálu otázek, které byly důležité pro srbské nacionalistické cítění v zahraničí. Od samotného počátku své existence vydávala dvoujazyčné noviny *Amerikanski Srbobran* a usilovalo o zapojení amerických Srbů, do činností organizace a zachování srbského kulturního dědictví. Největší výzvou pro SNF jsou mladí američtí Srbové z druhé a třetí generace, kteří už nemají takový vztah k Srbské domovině, tak jako jejich rodiče nebo prarodiče.

Organizace nabízí stipendijní program, výuku srbského jazyka, zájezdy do Srbska nebo účast ve speciální srbské lize ve fotbale, tenisu či golfu. Navíc každé léto organizuje festival tzv. Srbských dny, kterou se snaží sblížit srbskou komunitu ve Spojených státech. Dříve SNF hrála roli významného komunitního centra pro srbskou společnost, dnes jí konkuruje mnoho jiných občanských organizací. Zdánlivě se SNF zaměřuje pouze na kulturní život Srbů žijících ve Spojených státech, nicméně je to nacionalistická organizace. V sídle SNF v Pittsburghu najdeme na zdech mnoho fotografií srbských hrdinů, například generála Mihailoviče, který založil sbor Četníků během druhé světové války. SNF podporovala válečné cíle a strategie Četníků s cílem obnovit Království Srbů, Chorvatů a Slovinců během druhé světové války.<sup>54</sup>

Další významnou srbskou organizací je Srbská národní obranná rada (*The Serbian National Defense Council – SND*) založená v roce 1914 v New Yorku, která brzy otevřela dalších 83 poboček po celých Spojených státech. Dnes má SND hlavní ústřední v Chicagu a více než 9 tisíc členů. Prvním prezidentem SND se stal americký vědec srbského původu Michael Pupin, známý především svým vylepšením dosahu dálkové telefonní komunikace.<sup>55</sup> SND tak má za sebou dlouhou historii srbského nacionalismu a aktivismu ve Spojených státech. Během první světové války rekrutovala dobrovolníky, během druhé světové války byla velkým podpůrcem srbských Četníků.

V průběhu obou válek posílala potraviny a jiné produkty tisícům Srbů, kteří byli umístěni v uprchlických táborech. SND jako konkurenční organizace SNF vydává

---

<sup>53</sup> „*The Serb National Federation*“, <http://snflife.org/who-we-are> (staženo 26.6.2020).

<sup>54</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 186-187.

„*Chetnik*“, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Chetnik> (staženo 14.7.2020).

<sup>55</sup> „*Зашто треба да подржимо рад Српске Народне Одбране у Америци*“, Serbian National Defense Council of America, 2019, 5, <https://www.snd-us.com/images/stories/SNDbooklet-2019.pdf> (staženo 26.6.2020).

své vlastní periodikum pod názvem *Sloboda*. Na rozdíl od jiných organizací je SND zjevně politická a nesoustředí se na budování srbské komunity. SND nenabízí služby jako jiné etnické komunitní instituce, motivuje však srbské Američany, aby se zapojili se do politického života skrze své informační věstníky. Propaguje národní hrdost, práva na sebeurčení a historii. Učí své členy a veřejnost, jak efektivně lobovat a organizuje demonstrace, aby byl vyslyšen srbský názor ve Spojených státech.<sup>56</sup>

Kongres srbské jednoty (*The Serbian Unity Congress – SUC*) v porovnání se SNF a SND je poměrně mladou organizací. Byl založen v reakci na změny v Jugoslávii a sám sebe popisuje jako neziskovou mezinárodní organizací reprezentující Srby a jejich přátelé v diaspoře. Zavazuje se také k udržování a zachování srbského dědictví. Dlouhodobým cílem SUC je přispět k demokratizaci a rekonstrukci srbských teritorií, tedy oblastí se srbským obyvatelstvem i mimo území Srbska. Hlavní sídlo má ve Washingtonu D.C., ale disponuje mnoha menšími pobočkami napříč Spojenými státy. Slouží jako politická a lobbistická organizace srbské populace ve Spojených státech. Organizace zaštiťuje jak jednotlivé členy, tak i jiné pro srbsky orientované skupiny. Investuje značné zdroje do budování a udržování vztahu s Washingtonem. Zaměstnává profesionální lobbistické firmy, které jménem SUC obhajují zájmy srbské komunity. Usiluje o propagaci srbského pohledu na události, které doprovázejí rozpad Jugoslávie (S pomocí partnerských společností Serbnet a SAVA *The Serbian American Voters Alliance*, které distribuují materiály), ačkoliv se SUC snaží koordinovat postup během lobbistické kampaně s ostatními srbskými organizacemi, politické neshody panují mezi vedením SUC a konkurenčními organizacemi. Obzvláště co se týče podpory Slobodana Miloševića.<sup>57</sup>

Mezi největší albánské organizace patří Albánsko-americká občanská liga (*Albanian American Civic League – AACL*) sídlící v New Yorku.<sup>58</sup> Řadí se mezi nestrannické lobby, zastupující zájmy více než 750 tisíc albánských Američanů a dalších asi sedmi milionů Albánců žijících na Balkáně v Albánii, Kosovu, Makedonii a Černé Hoře. Oproti svým dvěma největším srbským rivalům (SNF a SND) je AACL mladou organizací. V reakci na zhoršování situace na Balkáně byla Občanská liga

---

<sup>56</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 187-188.

<sup>57</sup> Ibid., 188-190.

<sup>58</sup> Nadege Ragaru, Amilda Dymi, „*The Albanian-American Community in the United States*“, *Canadian Review of Studies in Nationalism*, 2004, 31 (1-2), 14 <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00147588> (staženo 2.8.2019).

založena bývalým kongresmanem Joem DioGuardiem v roce 1989 (který se stal prezidentem organizace) krátce poté, co opustil svojí funkci ve Sněmovně reprezentantů Spojených států, Jeho manželka, spisovatelka a analytička zahraniční politiky, Shierley Cloyes DioGuard se připojila k AACL v roce 1994 a to v pozici poradce pro balkánské záležitosti. Tisíce členů AACL přispívá jak finančně, tak i znalostmi albánské historie a kultury k rozvoji albánského programu.

Občanská liga je registrována jako lobby v legislativní a výkonné složce federální vlády za účelem ovlivnění zahraniční politiky USA a prosazením svých zájmů na Balkáně. V minulosti organizace pracovala s vedoucími zahraniční politiky ve Federálním Kongresu Spojených států, jmenovitě například s kongresmanem Benem Gilmanem, Tomem Lantosem, bývalým senátorem a současným prezidentským kandidátem Joem Bidenem. Ti měli napomoci dosáhnout nezávislosti Kosova a garantovat práva Albánců na Balkáně. Program AACL se věnuje informování veřejnosti a tisku o pozitivním obrazu Albánců, například při záchraně židovského obyvatelstva, v Albánii během holokaustu.<sup>59</sup>

Po pádu albánského komunistického režimu vzrostlo napětí mezi prezidentem AACL a komunitou. Jedním z důvodů byla návštěva DioGuardiho a jeho manželky v Albánii v roce 1991. Cílem návštěvy bylo vybudovat vztahy mezi Spojenými státy a Albánií, s čímž ale nesouhlasili kosovští Albánci. Dalším problémem byly obavy, že se DioGuardi pokouší ve Spojených státech monopolizovat vazby s Albánií. Také se lišily názory na prvního prezidenta Albánie Saliho Berišiho. Ve Spojených státech se totiž šířily zprávy o jeho autoritářských tendencích. Členové komunity, kteří doufali v úzkou spolupráci s Berišou, byli zklamáni a začali prosazovat změnu priorit, se kterou ovšem prezident AACL nesouhlasil. Dále nenašli jednotné stanovisko ohledně strategie, která měla být aplikována v případě Kosova. Čím více se rozcházel DioGuardi v názorech s kosovským prezidentem Ibrahimem Rugovem, tím více rostla nespokojenost v částech kosovské diaspory, ve které měla velkou prestiž jedna z největších kosovských politických stran Demokratická liga Kosova. K formálnímu rozdělení AACL došlo v roce 1995, kdy organizaci opustil významný albánský spisovatel a historik Sami Repišta, který napomohl dostat albánské záležitosti do agendy Spojených států. Spolu s Harrym Bajkraktariem založil konkurenční

---

<sup>59</sup> „Albanian American Civic League“ <https://www.aacl.com/about> (staženo 26.6.2020).

lobbistickou organizaci Národní albánsko-americkou radu (*National Albanian American Council NAAC*).<sup>60</sup>

NAAC je nezávislé, neziskové komunitní sdružení, které reprezentuje zájmy albánských Američanů a Albánců, propagující mír a ekonomický rozvoj na Balkáně. Snaží se také zvýšit zapojení albánských Američanů do demokratického procesu ve Spojených státech. Pravidelně sjednává schůzky mezi členy organizace a jejich zvolenými reprezentanty v Kongresu, pořádá veřejné briefingy vysoce postavených vládních činitelů a odborníků na balkánské záležitosti a zabývá se vzděláváním albánsko-americké komunity ve snaze zvýšit její účast ve volbách.<sup>61</sup> Největší rozdíl mezi AACL a NAAC lze nalézt v přístupu k řešení albánské otázky. DioGuardiho AACL často mluvila o milionech Albánců nespravedlivě rozdělených historií a o nezávislosti Kosova což byl hlavní cíl Ligy. AACL se zdržela podpory myšlenky Velké Albánie, ale nikoliv nacionalistických hesel. Ve srovnání s AACL od svého počátku byla NAAC diskrétnější a umírněnější.<sup>62</sup>

Harry Bajkratari (NAAC) se brzy stal hlavou albánsko-americké komunity, informoval politiky i diplomaty ohledně otázky Kosova a Albánie. S pomocí kongresmana Eliota Engela založil Výbor pro albánské záležitosti (*Albanian Issues Caucus - AIC*). Díky jejich úsilí mnoho členů albánsko-americké komunity začalo úzce spolupracovat s členy Senátu a Sněmovny Reprezentantů skrze celé politické spektrum Spojených států.<sup>63</sup> Mezi členy AIC patřili kongresmani, kteří podpořili a propagovali albánské zájmy. Iniciovali mediální kampaně, organizovali demonstrace, pořádali řady benefiční akcí a získávali finance pro albánské uprchlíky. Albánsko-americká komunita také založila tzv. Atlantické brigády.<sup>64</sup> Brigády se skládaly z mužů i žen, kteří dobrovolně opustili Spojené státy, aby pomohli bojovat v Kosovu za jeho nezávislost. Atlantická brigády byla součástí Kosovské osvobozené armády a do

---

<sup>60</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian-American Community*“, 16.

<sup>61</sup> „*National Albanian American Council NAAC*“, <https://wiser.directory/organization/national-albanian-american-council-naac-2/> (staženo 27.6.2020).

<sup>62</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian-American Community*“, 16.

<sup>63</sup> Elliot L. Engel, „*The Bajraktaris 50 Years in America: A Story of Struggle Perseverance, and Triumph*“, House of Representatives, 14. května 2019, <https://www.congress.gov/congressional-record/2019/05/14/extensions-of-remarks-section/article/E589-4> (staženo 27.6.2020).

<sup>64</sup> „*Albanian American Diaspora*“, Kosovo Diaspora, 14. ledna 2019, <http://www.kosovodiaspora.org/albanian-american-diaspora/> (staženo 27.6.2020).

června 1999 čítaly přes dva tisíce dobrovolníků.<sup>65</sup>

V roce 2011 žilo ve Spojených státech asi půl milionu Albánců a albánsko-americká diaspora se stala silným hráčem v politice Spojených států. Získávala finanční prostředky a politickou podporu pro Kosovské hnutí podporující jeho nezávislost.<sup>66</sup> Srbská komunita je ve Spojených státech značně menší než albánská. V roce 2010 se k srbskému původu hlásilo asi 190 tisíc občanů.<sup>67</sup>

---

<sup>65</sup> Lulzim Cota, „*American Kosovars Train for War*“, UPI, 8. ledna 1999, <https://www.upi.com/Archives/1999/06/08/American-Kosovars-train-for-war/8458928814400/> (staženo 27.6.2020).

<sup>66</sup> David Phillips, „*Liberating Kosovo: Coercive Diplomacy and U.S. Intervention*“, MIT Press, 2004, 32.

<sup>67</sup> John Powell. „*Encyclopedia of North American Immigration*“, Facts On File, New York, 2005, 266-267.

## 5. Politická činnost lobbistických organizací

### 5.1. Činnost srbských lobbistických organizací

Na rozdíl od albánské diaspory se srbská diaspora nesnažila zapojovat ve větší míře do politických aktivit ve Spojených státech před rokem 1990.<sup>68</sup> Sněmovna reprezentantů a Senát se usnesly v roce 1988 na rezoluci, kterou předložil prezident Albánské občanské ligy Joe DioGuardi. Rezoluce odsuzuje porušování lidských práv etnických Albánců v Kosovu.<sup>69</sup> Při této příležitosti se zviditelnila kongresmanka srbského původu Helen Delich Bentleyová, která se ohradila proti tomuto nařčení z porušování lidských práv. Bentleyová absolvovala díky stipendiu Srbské národní federace univerzitu v Missouri. Během svoji řeči vyložila historii Srbska a Jugoslávie, Albánce označila za šovinisty, kteří zajistit homogení albánské Kosovo a začlenit je do tzv. Velké Albánie. Bentleyová podporovala v Kongresu Miloševićův režim a politiku Spojených států, která by upřednostňovala srbské zájmy. Byla si vědoma, že srbská diaspora nemá šanci dostat se do politických kruhů Washingtonu bez profesionálního a moderního srbského lobby, které by šířilo agendu mezi politickými elitami. V roce 1991 spolu s Robertem Stonem založila organizaci SerbNet.<sup>70</sup>

Činností SerbNetu byla příprava propagačních materiálů, které mohly být použity ostatními srbskými organizacemi. Organizoval přednášky, podporoval srbské přednášející a v roce 1993 připravoval video, které mělo být šířeno mezi politiky a novináři. SerbNet tak představoval první vážný pokus srbské komunity o zapojení do politického dění během občanské války v Jugoslávii.<sup>71</sup> SerbNet by, ale nemohl

---

<sup>68</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 190.

<sup>69</sup> „H.R.2655 - International Cooperation Act of 1989“ 29. června 1989,

<https://www.congress.gov/bill/101st-congress/house-bill/2655?q=%7B%22search%22%3A%5B%222655+kosovo%22%5D%7D&s=2&r=6>

<sup>70</sup> Paul Homeland, „*Homeland Calling: Exile Patriotism and the Balkan Wars*“, Cornell University Press, 2018, 132-133,

<https://muse.jhu.edu/book/60013?fbclid=IwAR0L4vjPmE9rNLN7MOLxP2I1EcMJcl5I5NRZJjwzrUzzYvcGU6ohcLVFLYc> (staženo 26.6. 2020).

Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 191.

<sup>71</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 191.

Thomas Cushman, „*This Time We Knew*“, NYU Press, 200

<https://www.jstor.org/stable/pdf/j.ctt9qfngn.11.pdf?refregid=excelsior%3A4a72925642056a31aef1e0d867a24850.0> (staženo 26.6. 2020)

existovat bez ostatních srbských periodik (např. *Amerikanski Srbobran*), v kterých byl SerbNet inzerován.<sup>72</sup> Později Michael Djordjevič založil Kongres srbské jednoty (SUC), který se během devadesátých let projevil jako nejsilnější srbská lobbistická organizace.<sup>73</sup> Už od začátku své existence nastavil SUC laťku pro politickou aktivitu srbské diaspory, přičemž se snažila ustálit kolektivní reakci na dění v Jugoslávii. Jejím cílem bylo vytvořit velkou členskou základnu, kterou by v případě potřeby mohla zmobilizovat. Členové SUC často psali dopisy a telefonovali reprezentantům. Ve svých apelech měli vyjádřit svůj názor na válku v Jugoslávii a politiku Spojených států.<sup>74</sup>

SUC hájila srbské zájmy pomocí dezinformační kampaně, která cílila na Kongres, americká média a vzdělávací instituce. Také zapojovala profesionální PR firmy, které je měly zastupovat během slyšení Kongresu. Program SUC byl jasně vyjádřen na každoročních konferencích během let 1991 až 1994. Prvním bodem bylo zrušit mezinárodní sankce proti Srbsku a Černé Hoře. Dalším bodem bylo mezinárodní uznání práva na sebeurčení srbských obyvatel v Bosně a Chorvatsku. Poslední bod požadoval přesídlení imigrantů, kteří se přesídlili od roku 1941 do Kosova z Albánie.<sup>75</sup> Wattman k těmto bodům přidala ještě nezapojení armády Spojených států na Balkáně, dále zavedení embarga na dovoz zbraní jak na srbské, tak i na chorvatské a muslimské straně a revizi hranic, které byly vytyčeny komunistickou Jugoslávií.<sup>76</sup> Hockenos tvrdí, že během devadesátých let mělo srbské lobby dvě jednoduché strategie: „propagovat a popřít“. Poskytovalo nekritický obraz Srbů a jejich cílů a popíralo absolutně vše, co vrhalo špatné světlo na srbský národ.<sup>77</sup>

V roce 1993, kdy probíhala debata o americké účasti v leteckých operacích proti bosenským Srbům organizovala SUC masivní dopisové kampaně, které měly přesvědčit reprezentanty Spojených států, aby volili proti operacím v Bosně. Podobnou kampaň znovu zorganizovala o dva roky později na podporu příměří v Bosně, o kterém probíhala debata v Daytonu ve Spojených státech, kterou zahájil bývalý prezident Jimmy Carter.<sup>78</sup> SUC poskytla svým členům předepsané vzory, jak by dopis měl vypadat a seznam členů vlády a novinářů, kteří byli cílem dopisové

---

<sup>72</sup> Cushman, „*This Time We Knew*“, 202.

<sup>73</sup> Hockenos, „*Homeland Calling*“, 133.

<sup>74</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 191-192.

<sup>75</sup> Cushman, „*This Time We Knew*“, 204-206.

<sup>76</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 192.

<sup>77</sup> Hockenos, „*Homeland Calling*“, 136.

<sup>78</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 192-193.



kampaně.<sup>79</sup> Začátkem devadesátých let organizovala SUC několik demonstrací na podporu jejich cílů. Periodikum *Los Angeles Times* upozornilo na srbské protesty před německým konzulátem a sídlem medií *The Times*.<sup>80</sup> Těchto demonstrací seúčastnilo až 10 tisíc lidí. Dalších 5 tisíc lidí protestovalo před sídlem OSN v New Yorku.<sup>81</sup>

Důležitým hráčem byla také pravoslavná církev, která finančně podporovala SerbNet a organizovala přednášky. Jedním z přednášejících byl zástupce vlády Srbské Krajiny, během jeho návštěv ve Spojených státech daroval více než 15 tisíc dolarů na podporu srbské komunity.<sup>82</sup> V roce 1992 se podařilo získat pravoslavné církvi 80 tisíc dolarů. Pomocí těchto příspěvků nakoupila a distribuovala léky pro zraněné srbské vojáky v Bělehradě.<sup>83</sup>

Jelikož SUC nebyla velká organizace spoléhala na dobročinnou práci svých členů. Ačkoliv SUC pořádala protesty a dopisní kampaně nebyla schopna přesvědčit politické elity. Také široká veřejnost byla značně protisrbská, jelikož americká média zaplavovaly články o masakru, na kterém se podílejí srbské ozbrojené složky. SUC nezbývalo nic jiného než se obrátit na profesionální lobbistickou firmu. V roce 1992 se obrátila na řeckou firmu *Manatos & Manatos Inc.* a také na *David Keen and Associates*.<sup>84</sup>

*Manatos & Manatos* byla založena v roce 1983 Andrewem E. Manatosem a Mikem N. Manatosem. Během svojí kariéry pracoval Andrew Manatos jako asistent dvěma senátorům a zástupce ministra obchodu během Cartrovy administrativy. Jeho otec Mike Manatos pracoval v Senátu od třicátých let a sloužil Washingtonu během administrativy prezidenta Kennedyho a Johnsona.<sup>85</sup> Jejich firma reprezentovala většinu řecké populace ve Spojených státech. Srbové si vybrali spolupráci s Řeky na základě stejných rysů těchto dvou národů. Sdílí pravoslavnou církev a oba národy chovají jisté antipatie k islámu. Dále se často řecká vláda zastávala Bělehradu na

---

<sup>79</sup> Cushman, „*This Time We Knew*“, 207.

<sup>80</sup> Irene Chang, „*Serbians in L.A. Voice Support During Unrest : Activism: Yugoslavia's Civil War is Causing friends and expatriates to become more involved. Groups are Sending Medical Supplies and Calling Attention to the Plight of Those in Their Homeland*“, *Los Angeles Times*, 15. března 1992, <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1992-03-15-me-6894-story.html>

<sup>81</sup> Cushman, „*This Time We Knew*“, 209.

<sup>82</sup> Cushman, „*This Time We Knew*“, 202.

<sup>83</sup> Chang, „*Serbians in L.A.*“.

<sup>84</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 194.

<sup>85</sup> „*The Firm*“, <https://manatos.com/about/>.

světových konferencích během devadesátých let.<sup>86</sup> Tato kooperace byla velice důležitá pro Srby, jelikož albánská komunita ve Spojených státech byla mnohem větší, tím pádem i vlivnější než ta srbská. Spojením s Řeky byla srbská lobby a její aktivita na oko větší a více vlivná, než opravdu byla.

Během léta v roce 1992 začaly kolovat v médiích fotografie vězňů v srbských vězeňských táborech a řady bosenských utečenců opouštějící své domovy. V reakci na tyto události se srbská lobby neúspěšně pokusila získat důkazy o koncentračních táborech, v kterých měli být údajně drženi bosenští Srbové.<sup>87</sup> Prezidentský kandidát Bill Clinton kritizoval přístup Bushovy administrativy k dění v Jugoslávii. Clinton podporoval zákaz srbských letadel ve vzdušném prostoru Bosny a byl toho názoru, že Spojené státy a jejich spojenci musí udělat vše pro to, aby pomohli zastavit krizi, která na Balkáně vznikla.<sup>88</sup> Bill Clinton tím napověděl, že podporuje vojenskou intervenci v této oblasti což zvedlo vlnu kritiky jak ve Washingtonu, tak mezi občany Spojených států.

Strategie srbsko-řecké kooperace spočívala v dotacích bohatých členů obou komunit členům Kongresu s cílem ovlivnit jejich rozhodnutí. Například zakladatel SUC Michael Djordjevič daroval tisíc dolarů senátoru Philovi Grammovi a dalších 8 tisíc dolarů zástupci Kalifornie Billu Bakerovi. Bývalý účetní SUC peter Čelovič daroval 4 tisíce dolarů senátoru Spencerovi Abrahamovi a dalších 3 tisíce dolarů rozdělil mezi Richarda Chryslera a Joea Knollenberga. Navíc Politický akční výbor kongresu srbské jednoty (*The Serbian Unity Congress Political Action Committee – SUC PAC*) učinil několik vlastních příspěvků v mnohem menších částkách. <sup>89</sup> Například Helen Bentleyové a současné předsedkyni Sněmovny reprezentantů Nancy Pelosi bylo zasláno tisíc dolarů. <sup>90</sup> Nejpopulárnější adresát těchto darů byl předseda výboru pro zahraniční věci Lee Hamilton.

Mezi roky 1993 až 1994 Hamilton obdržel více než 30 tisíc dolarů. Mezi přispěvateli byl například i Andrew Manatos, který využil situace a pokusil se přesvědčit Hamiltona, aby se ohradil proti uznání nezávislé Makedonie. Hamilton se

---

<sup>86</sup> Hockenos, „*Homeland Calling*“, 137.

<sup>87</sup> Hockenos, „*Homeland Calling*“, 138.

<sup>88</sup> Elaine Sciolino, „*Clinton Urges Stronger U. S. Stand On Enforcing Bosnia Flight Ban*“, The New York Times, 12 prosince 1992, <https://www.nytimes.com/1992/12/12/world/clinton-urges-stronger-us-stand-on-enforcing-bosnia-flight-ban.html>.

<sup>89</sup> Wattman, „*Dangerous Diasporas*“, 195.

<sup>90</sup> Cushman, „*This Time We Knew*“, 212.

osvědčil jako dobrý spojenec, který se vyjádřil proti uznání Makedonie a podpořil zrušení sankcí proti Srbsku. Avšak Hamiltonovo slovo nestačilo a v roce 1995 Sněmovna hlasovala 319-99 ve prospěch zrušení zákazu prodeje zbraní Bosně. Clintonova administrativa se do dějin zapsala jako spíše pro-bosenská, ale podpora bosenské vlády byla velice malá a vyvolala nerealistické očekávání intervence Spojených států, ke které nikdy nedošlo.<sup>91</sup> V roce 1997 se SUC odvrátila od zastánců Republiky Srbské a začala podporovat Biljana Pavšiče, který představoval umírněnou opozici.<sup>92</sup>

Ačkoliv se SUC podařilo aktivizovat tisíce svých členů, dostat se do okruhu politických elit ve Washingtonu a dokonce úspěšně ovlivnit některé senátory a kongresmany, jako byl například Lee Hamilton, nepodařilo se jí dosáhnout svých cílů. Média a mezinárodní komunita byla značně protisrbská obzvláště po záběrech z obléhání Sarajeva, a tak neměla srbská lobby šanci svých cílů dosáhnout.

## 5.2 Činnost albánských lobbistických organizací

Do sedmdesátých let reprezentovali zájmy albánské diaspory zástupci původem z Albánie. Poté, co se situace v Kosovské provincii vyostřila a do Spojených států přijíždělo stále více kosovských Albánců, jejich pozice začali přebírat Kosované. Na rozdíl od Albánců, kteří odešli do Spojených států ve čtyřicátých letech, si kosovští Albánci zachovali mnohem silnější cítění ke svojí domovině, jelikož Jugoslávie neuzavřela hranice tak jako Albánie v roce 1945. V této době se Albánci museli smířit s tím, že se do země svého původu už nevrátí a ve Spojených státech se musejí integrovat. Situace v Kosovu byla jiná, lidé mohli svým rodinám posílat dopisy, podporovat je finančně a tím pádem zůstat v obraze ohledně místního dění. Politika Jugoslávie se přeorientovala z komunistických otázek na Kosovo obzvláště poté, co Bělehrad v roce 1981 zahájil represe proti studentskému hnutí.

V reakci na to byly ve Washingtonu a v ostatních městech s početnou albánskou diasporou zorganizovány první demonstrace. Albánská komunita navázala kontakty s kongresmany a představiteli ministerstev. Po zatčení Pjetera Ivezaje v roce 1986 kongresman William Broomfield, který byl Albáncům nakloněn přesvědčil

---

<sup>91</sup> Hockenos, „*Homeland Calling*“, 146-47.

<sup>92</sup> *Ibid.*, 150.

vládu, aby pohrozila Jugoslávii zrušením Doložky nejvyšších výhod.<sup>93</sup> Ivezaj byl zatčen a obviněn z účasti v nepřátelských aktivitách proti státu krátce po svém příjezdu do Jugoslávie, aby navštívil svoji rodinu. Broomfield, ale tvrdil, že Ivezaj byl zatčen za účast na demonstraci před Jugoslávskou ambasádou ve Washingtonu D.C.<sup>94</sup>

Důležitý krok albánsko-americké lobby nastal v roce 1988 poté, co Joe DioGuardi neobhájil své místo v kongresových volbách. V lednu 1989 založil spolu s historikem Samim Repishtim a aktivistou Jimem Xhemou Albánsko-americkou občanskou ligu.<sup>95</sup> Většina členů albánské komunity nebyla zkušená v oblasti politické aktivity a svoji důvěru vložili do rukou DioGuardiho, přičemž štědrými příspěvky přispívala na účet jeho kampaně.<sup>96</sup> DioGuardi již od roku 1988 zpochybňoval kroky Miloševiče, když předložil kongresu rezoluci č. 2655.<sup>97</sup> DioGuardi naléhavě žádá vládu Jugoslávie, aby zajistila, že v Kosovu nedojde k dalšímu násilí a že bude dodržovat své závazky vyplývající z Všeobecné deklarace lidských práv a Helsinského závěrečného aktu s cílem zajistit plnou ochranu práv národních skupin v Jugoslávii. Žádá prezidenta Spojených států a ministerstvo zahraničí, aby pečlivě sledovalo podmínky lidských práv v Jugoslávii.<sup>98</sup> Senátor Bob Dole přednesl stejnou rezoluci v senátu Spojených států.<sup>99</sup> Právě proti této rezoluci se při jednání Kongresu ohradila kongresmanka srbského původu Helen Bentleyová.<sup>100</sup>

DioGuardi sestavil skupinu Albánců s kterou navštívil kongresmana Toma Lantose. Lantos byl prvním přeživším holokaustu, který byl zvolen do kongresu Spojených států. DioGuardi si vybral Lantose, protože byl přesvědčen, že vzhledem k jeho minulosti bude Albáncům nakloněn právě kvůli roli Albánců při záchraně židovského obyvatelstva. Během jednání kongresman byl k albánské delegaci velice přátelský a vděčně mluvil o albánské roli během druhé světové války při záchraně židovského obyvatelstva. V červnu 1989 vydal Lantos rezoluci, která podpořila právo

---

<sup>93</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 13.

<sup>94</sup> „*Yugoslavia Arrests An American Citizen*“, New York Times, 4. října 1986, <https://www.nytimes.com/1986/10/04/world/around-the-world-yugoslavia-arrests-an-american-citizen.html> (staženo 12.8.2019).

<sup>95</sup> Phillips, „*Liberating Kosovo*“, 34.

<sup>96</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 14.

<sup>97</sup> Hockenos, „*Homeland Calling*“, 208.

<sup>98</sup> „H.R.2655 - International Cooperation Act of 1989“ 29. června 1989, <https://www.congress.gov/bill/101st-congress/house-bill/2655>.

<sup>99</sup> Phillips, „*Liberating Kosovo*“, 33.

<sup>100</sup> Hockenos, „*Homeland Calling*“, 208.

na sebeurčení Kosovanů.

Poté, co Srby podporovaný kongresman Lee Hamilton odmítl svolat slyšení ohledně otázky Kosova Lantos zmobilizoval svojí organizaci pro lidská práva (*Congressional Human Rights Caucus*). Jednání Lantosovy organizace proběhlo v dubnu 1990, kdy se sešli zakladatel LDK Ibrahim Rugova, historik Sami Repishti a další albánští intelektuálové. Zástupce Kansasu ve Sněmovně reprezentantů Bob Dole navrhl Albáncům, aby zorganizovali shromáždění před Kapitolem ve Washingtonu. Shromáždění se účastnilo stovky Albánců, dokonce přišli i senátoři Larry Pressler, Al D'Amato a Ted Kennedy. Jejich účast byla velice neobvyklá, jelikož se senátoři obvykle takových akcí neúčastní.<sup>101</sup> To značí, že albánská komunita úspěšně získala důležité a vlivné stoupence na svoji stranu. Srbské diaspoře se nic takového nepodařilo.

Joe DiGuardi také musel sehrát roli prostředníka v konfliktu mezi kosovskými Albánci a Albánci ve Spojených státech. Problémem byl rozdílný názor na komunistický režim Envera Hodxhy. Kosovští Albánci, kteří přijeli do Spojených států v osmdesátých letech idealizovali Albánii jako hrdý a nezávislý stát. Během různých demonstrací docházelo ke konfliktům mezi odpůrci komunistického režimu a jeho sympatizanty, kteří mávali vlajkami s komunistickou hvězdou na albánské vlajce. Brzy se ale kosovští přistěhovalci přizpůsobili k životu ve Spojených státech a tyto konflikty ustaly.<sup>102</sup> Při návštěvě Kosova v srpnu 1990 doprovázel DiGuardiho senátor Dennis DeConcini, Rober Dole a sedm dalších senátorů. Jejich cílem bylo vyšetřit srbské zneužívání lidských práv.<sup>103</sup> Krátce poté, co senátoři dorazili do Prištiny, byli svědky demonstrace a jejího brutálního potlačení. Byl použit slzný plyn a dokonce padaly výstřely.<sup>104</sup> Během návštěvy se senátoři seznámili s Ibrahimem Rugovem, zakladatelem a předsedou LDK. Při své pozdější reflexi situace v Prištině zůstali někteří velice ovlivněni osobní zkušeností s represivní politikou, kterou Srbsko nasazovalo. Nejvíce ovlivněn byl senátor Don Nickles, který v říjnu 1990 prosadil dodatek Nickles-Bentley.<sup>105</sup>

Dodatek zakazoval ekonomickou pomoc Spojených států Jugoslávii pro rok 1991, pokud nesplní podmínky v oblasti lidských práv. Pokud by Jugoslávie tyto

---

<sup>101</sup> Phillips, „*Liberating Kosovo*“, 34-35.

<sup>102</sup> Hockenos, „*Homeland Calling*“, 215.

<sup>103</sup> Koinova, „*Four Types of Diaspora*“, 442.

<sup>104</sup> Phillips, „*Liberating Kosovo*“, 37.

<sup>105</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 14.

podmínky nedodržela přišla by o 5 milionů dolarů.<sup>106</sup> Dodatek požadoval demokracii pro všechny občany Jugoslávie bez ohledu na etnickou příslušnost a dodržování lidských práv podle závěrečného aktu KBSE, jež byl podepsán v Helsinkách v roce 1975. Také naléhá na nenásilné řešení situace v Kosovu a podpořil přechod jugoslávské ekonomiky k tržnímu hospodářství.<sup>107</sup> Aby AACL dostala situaci Kosova do povědomí veřejnosti, založila Albánsko-americký výbor pro veřejné záležitosti (*Albanian American Public Affairs Committee – AAPAC*).

Jeho cílem bylo podporovat senátory, kteří schvalovali rezoluci týkající se Albánců a albánsko-americkou nadaci. Činností výboru bylo sbírání a zveřejňování informací týkající se Kosova a získávání finančních prostředků. Během administrativy prezidenta Clintona byla tato činnost značně zjednodušena díky přítomnosti několika významných stoupenců albánské komunity. Mezi ty patří například Tom Lantos, Robert Dole, zástupce a předseda výboru pro mezinárodní vztahy Benjamin Gilman.<sup>108</sup>

Největším spojencem Kosovanů byl Elliot Engel, který pracoval spolu s Tomem Lantosem na kosovské nezávislosti do Lantosovy smrti v roce 2008. Engel nabádal Bílý dům, aby vojensky zasáhl proti srbským jednotkám, důrazně podpořil vytvoření bezpečných útočišť pro uprchlíky a byl to on kdo byl silným příznivcem operací NATO v roce 1999. A jakožto předseda podvýboru pro západní polokouli vyzýval státy latinské Ameriky k uznání nezávislého Kosova.<sup>109</sup>

Od června 1991 začal politický aktivista Harry Bajraktari vydávat ve Spojených státech dvojjazyčné noviny *Illyria*, které vycházely třikrát týdně. Noviny si kladly dva hlavní cíle: 1) dostat albánské otázky do povědomí Washingtonu a ostatní západních států 2) propagovat demokratizaci v Albánii a mezi její populací. *Illyria* byl zdarma distribuován mezi státními činiteli ve Washingtonu a na setkáních albánské komunity v New Yorku. Bajraktari investoval několik milionů dolarů, aby noviny přilákaly četnou čtenářskou základnu a mohly tak být použity jako prostředek k mobilizaci albánské komunity a ovlivňování politických činitelů. Bajraktari se tak dostal do

---

<sup>106</sup> Warren Zimmermann, „*Yugoslavia: 1989-1996*“, [https://www.rand.org/pubs/conf\\_proceedings/CF129/CF-129-chapter11.html](https://www.rand.org/pubs/conf_proceedings/CF129/CF-129-chapter11.html) (staženo 29.6.2020).

<sup>107</sup> Margaret Tutwiler, „US Policy Towards Yugoslavia“, Department of State Dispatch, 24. května 1991, 395, <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/dsptch2&div=232&id=&page=> (staženo 14.2019).

<sup>108</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 15.

<sup>109</sup> Phillips, „*Liberating Kosovo*“, 39-40.

okruhu blízkého nově zvolenému prezidentovi Billu Clintonovi.<sup>110</sup> Noviny *Ilyria* byl dalším úspěchem albánské komunity, jelikož díky tomu mohla šířit své myšlenky mezi politickými elitami a tím je i ovlivnit.

V roce 1995 odešel z AACL Sami Repišti, který založil spolu s vlastníkem *Ilyrii* Harrym Bajkraktarim o rok později NAAC. Fragment, kromě sponzorský darů členů komunity byly dotace vládních organizací. Většinou NAAC pořádala konference pro investory, kteří byli ochotni investovat v Albánii a celkově jihovýchodní Evropy.<sup>111</sup> V porovnání se srbskou lobby získali Albánci mnohem více finančních prostředků právě díky těmto konferencím.

Po vytvoření NAAC a LDK skončilo DioGuardiho monopolní postavení v albánské lobby. LDK založila pobočky v New Yorku, New Jersey, Connecticutu, Chicagu, Detroitu a v Kanadě. Tím AACL ztratila mnoho finančních prostředků, jelikož se dary rozprostřely mezi všechny tři organizace.<sup>112</sup> Tímto rozštěpením sice AACL přišla o finanční prostředky, ale celkově to albánské komunitě neublížilo a mohla nadále propagovat své zájmy skrze několik organizací.

Od roku 1990 do roku 1998 byl Rustem Ibraj zodpovědný za získávání finančních prostředků pro LDK a její reprezentaci v amerických médiích. Do roku 1998 zastávala LDK nenásilnou politiku, ale po vyhocení situace v Kosovu se přikláněla k podpoře UCK. Je těžké určit, která organizace byla více efektivní před rokem 1999. Každá z nich svým způsobem pomohla dostat kosovskou otázku do povědomí americké veřejnosti.<sup>113</sup>

Jelikož na rozdíl od bývalého kongresmana DioGuardiho neměla LDK na začátku svého působení žádné kontakty v kongresu obrátila se na profesionální lobbistické organizace. V roce 1995 byly registrovány ve Federální volební komisi čtyři firmy jakožto podporovatelé kosovských zájmů. Šlo o *Ruder Finn, Inc.*, která investovala do LDK přes 230 tisíc dolarů během roku 1995, *Arnold and Porter*, kteří investovaly přes 2 tisíce dolarů za půl roku, dále Shafiq Nurino za *American Trade and Investments*, jejichž investice je neznámá a *Bardhyl Tirana*, který přišel do Spojených států krátce po pádu komunismu v Albánii, investoval 800 dolarů během

---

<sup>110</sup> Phillips, „*Liberating Kosovo*“, 40-41.

<sup>111</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 17.

<sup>112</sup> Hockenos, „*Homeland Calling*“, 217.

<sup>113</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 18.

jednoho roku. Musíme brát v potaz, že zdroje Albánců byly mnohem omezenější než v případě Chorvatů. Například v roce 1995 Záhřeb daroval přes 700 tisíc dolarů na účet amerických lobbistických organizací k propagování chorvatských zájmů ve Spojených státech. Přesto přes devadesátá léta se albánská komunita stále více spoléhala na profesionální firmy. Několik dalších organizací bylo najmutu v roce 1999. Největší z nich byla *Washington International Group (WIG)*, v jejímž čele stál bývalý balkánský referent státního oddělení Marshall Freeman Harris, který byl poradcem albánského delegace během konference v Rambouillet v roce 1999.<sup>114</sup> Cílem Rambouilletské konference bylo obnovení autonomní správy veřejných a lidských práv v Kosovu pod ochranou mezinárodního společenství. Kosovské orgány však trvaly na nezávislosti, kterou Jugoslávie soustavně odmítala a považovala jednání za narušování vnitrostátních věcí.<sup>115</sup> Najmutí profesionálních lobbistických organizací pomohlo LDK dostat se do okruhů Washingtonu. Závislost na těchto firmách stoupala, jelikož navázat a udržovat kontakty s jednotlivými zástupci vlády je velice jak časově, tak i finančně. Podobně na tom byla i srbská lobby, která spoléhala na firmu Manatos & Manatos.

Během let 1998 až 1999 se albánská diaspora začala značně radikalizovat.<sup>116</sup> Poté, co kosovský premiér kritizoval LDK za její nenásilný přístup v oblasti Kosova pokusil se odvést část finančních zdrojů LDK na podporu výcviku kosovských ozbrojených složek. Již v roce 1991 založili Ozbrojené složky kosovské republiky (*Armed Forces of the Republic of Kosovo – FARK*). Členy FARK byli albánští dezertéři z jugoslávské armády a stovky albánských dobrovolníků. FARK byla nazývána obrannou složkou, aby nezdiskreditovala nenásilný přístup LDK.<sup>117</sup>

Během roku 1996 spáchala dosud neznámá skupina UCK několik útoků na srbské policisty v Kosovu. Zatímco cílem LDK byla nezávislost Kosova, cílem UCK bylo založení Velké Albánie. Odsoudili nenásilný přístup LDK a volali po válce se Srbskem. Rugova popíral existenci skupiny a tvrdil, že UCK je výmysl srbských bezpečnostních složek s cílem diskreditovat LDK. Kosovská osvobozená armáda odmítala nejen autoritu Srbska v Kosovu, ale také autoritu LDK. Rugova slíbil, že bude

---

<sup>114</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 19.

<sup>115</sup> Marc Weller, „*The Rambouillet Conference on Kosovo*“, *International Affairs* 75, 2, duben 1999, <https://academic.oup.com/ia/article-abstract/75/2/211/2333603?redirectedFrom=PDF>.

<sup>116</sup> Koinova, „*Four Types of Diaspora*“, 444.

<sup>117</sup> Phillips, „*Liberating Kosovo*“, 67-68.



dodržovat práva srbské menšiny v Kosovu, UCK ale tak tolerantní nebylo. Velitel UCK Suleiman Selimi zastával názor, že srbská menšina musí respektovat albánské hodnoty, pokud chce zůstat žít v Kosovu. Srbská média obvinila UCK ze spolupráce s Al-Kaídou a jinými islámskými extrémisty.<sup>118</sup> Avšak toto obvinění nebylo podloženo žádnými důkazy a pověst UCK nebyla v očích Spojených států poškozena.

Válka v Kosovu vedla k restrukturalizaci albánsko-americké komunity a změnám v jejím vedení. Dopad války byl pociťován i mezi průměrnými členy albánské komunity ve Spojených státech, ale tak i organizačních strukturách komunity. Komunita se začala značně radikalizovat a začala prosazovat ozbrojený odpor proti režimu Miloševiče v Kosovu. Albánské organizace se znovusjednotili a povzbudil ochotu spolupracovat mezi sebou. Informace v médiích o srbských represích v Kosovu pomohly vyrovnat rozdíly mezi kosovskými a albánskými imigranty. V únoru 1998 začala UCK získávat vliv ve Spojených státech. Fundraising albánské komunity ve prospěch UCK začal již dříve a to hlavně díky bussinesmanovi Florinu Kranisqimu, jehož bratranec byl zabit srbskou policií v roce 1997. Kranisqimu se během let 1998 až 1999 podařilo získat 30 milionů dolarů pro UCK a propašoval do Kosova nejen satelitní telefony, ale také výkonné odstřelovací pušky.

Albánská finanční podpora UCK sahala od zasílání peněz, přes vyřizování zásilek humanitární pomoci a zbraní, až po registraci dobrovolníků. Je těžké určit, kolik celkem fundraisngové akce získaly peněz. Večeří pořádaných albánskými restauracemi a koktejlovými večírky v New Yorku bylo obvykle získáno mezi 30 až 50 tisíci dolary. Jeden z dobrovolníků Atlantické brigády Uk Luši tvrdí, že byly ve Spojených státech získány tři miliony dolarů (pouze pro Atlantickou brigádu). Mnoho peněz procházelo různými toky, které neměla UCK pod kontrolou.<sup>119</sup> V některých západních médiích bylo zmíněno, že dalším zdrojem financí UCK byl organizovaný zločin.<sup>120</sup> UCK měla údajně vazby na italskou a albánskou mafii, které UCK financovaly z obchodu s drogami a zbraněmi.<sup>121</sup> Senátoři Benjamin Gilman, Eliot Engel, Jim Moran a Sue Kelly vydali rezoluci požadující nové sankce vůči Jugoslávii,

---

<sup>118</sup> Ibid. 68-70.

<sup>119</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 21-23.

<sup>120</sup> Ibid. 21-23.

<sup>121</sup> Michael Chossudovsky, „Kosovo “Freedom Fighters” Financed by Organised Crime.“ *Global Research*, 4. ledna 2011, <https://www.globalresearch.ca/kosovo-freedom-fighters-financed-by-organised-crime/22619> (staženo 16.8.2019).

svolání Rady bezpečnosti OSN a posílení mezinárodní přítomnosti v oblasti. Rada bezpečnosti přijala v březnu 1998 rezoluci číslo 1160, v které zavedla embargo na dodávky zbraní, vojenského materiálu a techniky Jugoslávii a Kosovu.<sup>122</sup>

Ministryně zahraničí Madeline Albrightová a prezident Clinton se sešli, aby prodiskutovali strategii s cílem zachovat mír v Kosovu. Mezitím NATO pohrozila Bělehradu nálety na srbské pozice. Posledním pokusem o zprostředkování míru byla konference v Rambouillet v únoru 1999. Byla schválena dohoda mezi NATO a Kosovem na tři roky, která zahrnovala rozmístění mezinárodních bezpečnostních složek v Kosovu. Dohodu srbská delegace odmítla, načež v březnu 1999 NATO zahájila operaci Spojenecká síla.<sup>123</sup> Po začátku letecké kampaně AACL i NAAC organizovaly demonstrace ve velkých městech Spojených států. Albánská komunita požadovala nasazení pozemního vojska Spojených států v Kosovu a vyzbrojení UCK. Obě organizace se pokusily zapojit kongresmany do svojí kampaně (Eliota Engela, Toma Lantose nebo Joa Liebermana).<sup>124</sup> V dubnu 1999 Eliot Engel podpořil Kosovský zákon o sebeobraně, který vyhradil 25 milionů dolarů na výzbroj a výcvik UCK. Senátoři Mitch McConnell a Joe Lieberman navrhli stejný zákon v Senátu. Rezoluce sice neprošla hlasováním, ale byla to symbolická podpora UCK.<sup>125</sup> Senátor John McCain navrhl rezoluci, která měla dát prezidentovi všechny prostředky nezbytné k vedení války. Senát však tento návrh smetl ze stolu.<sup>126</sup>

Albánská lobby naléhala na nasazení pozemního vojska Spojených států, ale tento cíl bylo nemožné splnit, jelikož v této době Spojené státy stále trpěly vietnamským syndromem, který je následkem války ve Vietnamu. Prohra ve vietnamské válce způsobila ztrátu sebevědomí Spojených států v zahraniční politice. Tento syndrom byl posílen nezdarem v roce 1993 v Somálsku. Spojené státy se rozhodly zakročit pouze leteckými útoky, čímž částečně vyhověla srbské diaspoře, která protestovala nejen proti nasazení pozemních jednotek, ale také proti letecké intervenci v Kosovu.

Spojené státy pozvali představitele UCK do Washingtonu s pokusem navázat

---

<sup>122</sup> „Rezoluce 1160 Rady bezpečnosti OSN“ 31. března 1998, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1160> (staženo 16.8.2019).

<sup>123</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 27-30.

<sup>124</sup> Ibid., 32.

<sup>125</sup> Phillips, „*Liberating Kosovo*“, 110.

<sup>126</sup> Ragaru, Dymi, „*The Albanian American Community*“, 32.

pravidelné vztahy. Po vytvoření prozatímní vlády se politické vazby upevnily. Srbská SUC se proti prokosovskému postoji Washingtonu striktně vymezila a pořádala protesty ve Washingtonu, Michiganu a Kalifornii proti letecké kampani.<sup>127</sup> Tyto protesty se však co do velikosti a mediálního pokrytí nedaly srovnat s těmi albánskými. Největší z nich se odehrál 5. června 1999, kdy se před Pentagonem sešlo 30 tisíc Srbů kritizující operace NATO.<sup>128</sup>

Srbským organizacím se nepodařilo zmobilizovat svoji diasporu a neměla tak velký ohlas jako Albánci. Srbská diaspora byla oproti albánské značně menší a bez pomoci řecké lobbistické organizace Manatos & Manatos by nejspíš nebyla schopna SUC vůbec zviditelnit. Navíc americká média byla značně protisrbská a Srbové tak neměli šanci získat širokou veřejnost ve Spojených státech na svoji stranu. Politika Spojených států byla ovlivněna lobbistickými organizacemi v otázce dodržování lidských práv, ale dalo by se říci, že tato otázka oproti otázkám mocenským, především úlohy Spojených států v jihovýchodní Evropě po rozpadu východního bloku, vývojem transatlantických vztahů a cílů Spojených států v této oblasti byla spíše na druhé koleji. Strach, že by se krize mohla proměnit v hlavní destabilizující faktor v jihovýchodní Evropě, byl významný při utváření politiky v Kosovu.<sup>129</sup>

## Závěr

Cílem práce bylo analyzovat činnost srbské a albánské diaspory a jejich lobbistických organizací. Během krize v Jugoslávii se jak srbská, tak i albánská lobby naučila navazovat kontakty s kongresmany a senátory Spojených států a ovlivňovat jejich názory. Záměrem srbské komunity bylo podpořit Miloševićův režim nebo alespoň zamezit vojenské intervenci Spojených států. Poté, co byly zavedeny sankce vůči Jugoslávii, srbská komunita požadovala jejich stažení. Srbská diaspora byla oproti albánské značně menší a její lobbistické organizace nedokázaly efektivně rozšířit svoji agendu mezi reprezentanty vlády Spojených států, v amerických médiích a veřejnost tím dosáhnout svých cílů.

---

<sup>127</sup> Ibid. 32.

<sup>128</sup> „The Day Serb Flag Was Flying at the Pentagon“ Truth In Media, <http://truthinmedia.org/Kosovo/War/day74.html> (staženo 30.6. 2020).

<sup>129</sup> Ragaru, Dymi, „The Albanian American Community“, 34-35.

Na druhé straně albánská diaspora a její lobbistické organizace se ve Spojených státech efektivně zmobilizovaly. Na začátku 90. let se jejich cíle lišily. Někteří podporovali založení Velké Albánie, protikladem tomu bylo založení samostatného Kosova. Po zhoršení situace v Kosovu se jejich představy sjednotily a požadovali vojenskou i politickou intervenci Spojených států proti Srbsku. Z části se jejich přání vyplnila a Kosovo vyhlásilo v roce 2008 nezávislost. Co se týče vojenské intervence, Albánci požadovali nasazení i pozemních jednotek Spojených států na území Kosova. Vzhledem k tomu, že v této době Spojené státy stále trpěly vietnamským syndromem Washington pozemní vojsko nenasadil a intervenoval pouze leteckými útoky.

Obě strany se na začátku svojí činnosti obrátily na profesionální lobbistické organizace jako je například *Manatos & Manatos* nebo *Washington International Group*. Tyto firmy využila hlavně srbská SUC a albánská LDK, které neměly žádné kontakty na začátku svojí činnosti, na rozdíl od DioGuardiovy AACL. Profesionální firmy značně pomohly oběma stranám, díky svoji praxi a pověsti ve Washingtonu. Obě strany se naučily, jak navázat kontakty s jednotlivými členy vlády Spojených států a díky tomu se do dnešního dne aktivně zapojují do zahraniční politiky Spojených států.

## **Summary**

This thesis analyzed the activities of Albanian and Serbian lobby organizations. Both diasporas learned how to establish relationships with congressmen and senators during the Yugoslav crisis. The Serbian lobby supported Milošević and tried to persuade the U.S. government to not intervene in Yugoslavia. After sanctions were imposed on Yugoslavia, the Serbian community demanded their withdrawal. The Serbian diaspora was smaller, and its lobby organization failed to spread their agenda in Washington and media. The Albanian diaspora and its lobby organization mobilized effectively. Their goals were different in the early 1990's. Some supported a vision of Great Albania, others supported independence of Kosovo. After the situation got worse in Kosovo, their goals unified. Albanians demanded military and political intervention of the United States in Yugoslavia. Partly their wish came true as the Air Force of the United States intervened in Yugoslavia. However, ground forces weren't deployed since the U.S. suffered from Vietnam syndrome. Both diasporas turned to professional lobby firms such as Manatos & Manatos or Washington International Group. Professional firms were used mainly by the Serbian Unity Congress and the Albanian LDK, which didn't have established relationships with Congress. Both sides learned how to establish relationships with individual congressmen and senators and remained active in politics.

## Použitá literatura

### Primární literatura

Elliot L. Engel, „The Bajraktaris 50 Years in America: A Story of Struggle Perseverance, and Triumph“, House of Representatives, 14. května 2019, <https://www.congress.gov/congressional-record/2019/05/14/extensions-of-remarks-section/article/E589-4>

„H.R.2655 - International Cooperation Act of 1989“ 29. června 1989, <https://www.congress.gov/bill/101st-congress/house-bill/2655?q=%7B%22search%22%3A%5B%222655+kosovo%22%5D%7D&s=2&r=6>

„Yugoslavia Arrests An American Citizen“, New York Times, 4. října 1986, <https://www.nytimes.com/1986/10/04/world/around-the-world-yugoslavia-arrests-an-american-citizen.html>

„Rezoluce 1160 Rady bezpečnosti OSN“ 31. března 1998, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1160>

Irene Chang, „Serbians in L.A. Voice Support During Unrest : Activism: Yugoslavia’s Civil War is Causing friends and expatriates to become more involved. Groups are Sending Medical Supplies and Calling Attention to the Plight of Those in Their Homeland“, Los Angeles Times, 15. března 1992, <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1992-03-15-me-6894-story.html>

Elaine Sciolino, „Clinton Urges Stronger U. S: Stand On Enforcing Bosnia Flight Ban“, The New York Times, 12 prosince 1992, <https://www.nytimes.com/1992/12/12/world/clinton-urges-stronger-us-stand-on-enforcing-bosnia-flight-ban.html>.

### Sekundární literatura

David Phillips, „Liberating Kosovo: Coercive Diplomacy and U.S. Intervention“, MIT Press, 2004.

Jessica M. Wattman, „Dangerous Diasporat: Émigré Nationalism and Ethnic Violence“, Massachusetts Intitute of Technology, 2010, <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/62655>.

Thomas Cushman, „This Time We Knew“, NYU Press, <https://www.jstor.org/stable/pdf/j.ctt9qfngn.11.pdf?refreqid=excelsior%3A4a72925642056a31aef1e0d867a24850>.

Paul Homeland, „Homeland Calling: Exile Patriotism and the Balkan Wars“, Cornell University Press, 2018, <https://muse.jhu.edu/book/60013?fbclid=IwAR0L4yjPmE9rNLN7MOLxP211EcMJcI5I5N>

RZJjwzrUzzYvcGU6ohcLVFLYc

Anthony J. Nowner, „Total Lobbying : What Lobbyists Want (and How They Try to Get It)“, Cambridge University Press, 2006.

Gerti Sqapi, „Lobbying in United States of America and European Union: A Comparative Approach“, Mediterranean Journal of Social Sciences 6(2), 2015, 104-105.  
<https://www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/view/6068/5831>.

Elliot R. Barkan, „Immigrants in American History: Arrival, Adaptation, and Integration“, ABC-CLIO Santa Barbara, 2013, 1257,  
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=1122581>

Marek Pečenka, „Encyklopedie moderní historie 1789-1999“, Nakladatelství Libri Praha, 2015.

Marc Weller, „The Rambouillet Conference on Kosovo“, International Affairs 75, 2, duben 1999, 211-251, <https://academic.oup.com/ia/article-abstract/75/2/211/2333603?redirectedFrom=PDF>.

Michael Chossudovsky, „Kosovo “Freedom Fighters” Financed by Organised Crime.“ Global Research, 4. ledna 2011, <https://www.globalresearch.ca/kosovo-freedom-fighters-financed-by-organised-crime/22619>

Margaret Tutwiler, „US Policy Towards Yugoslavia“, Department of State Dispatch, 24. května 1991, 395,  
<https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/dsptch2&div=232&id=&page=>

David M. Paul, Rachel Anderson Paul, „Ethnic Lobbie and U.S. Foreign Policy“, Lynne Rienner Publishers, 2008

Bernd J. Fisher, „Albanian Refugees Seeking Political Asylum in the United States: Process and Problems“, Journal of Ethnic and Migration Studies, 2005, 31(1),  
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1369183042000305744>

Maria Koinova, „Four Types of Diaspora Mobilization: Albanian Diaspora Activism for Kosovo Independence in the US and the UK“, Foreign Policy Analysis, 2013, 9 (4), 440.  
<https://academic.oup.com/fpa/article/9/4/433/1834275>

Anna Fruhstorfer, Michael Hein, „Constitutional Politics in Central and Eastern Europe From Post-Socialist Transition to the Reform of Political Systems“, Springer Fachmedien Wiesbaden, 2016

John Powell. „Encyclopedia of North American Immigration“, Facts On File, New York, 2005.

William A. Schabas, „The UN International Criminal Tribunals The Former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone“, Cambridge University Press, 2012,

<https://www.cambridge.org/core/books/un-international-criminal-tribunals/610335DF35E3C6E70D7B149A8325CEE6>

Nadege Ragaru, Amilda Dymi, „The Albanian-American Community in the United States“, Canadian Review of Studies in Nationalism, 2004, 31 (1-2), <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00147588>

Jessica M. Wattman, „Dangerous Diasporat: Émigré Nationalism and Ethnic Violence“, Massachusetts Intitute of Technology, 2010, <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/62655>

Daniel Weiser, „Why Lobbying Is Legal and Important in the U.S.“, 8. května 2020, <https://www.investopedia.com/articles/investing/043015/why-lobbying-legal-and-important-us.asp>.

Matthew Helmer, „The Federal Regulation of Lobbying Act of 1946“ <https://study.com/academy/lesson/the-federal-regulation-of-lobbying-act-of-1946.html>

„Political Organization Defined“, Internal Revenue Service, <https://www.irs.gov/charities-non-profits/political-organizations/political-organization-defined>

„Top Spenders“, The Center for Responsive Politics, <https://www.opensecrets.org/federal-lobbying/top-spenders?cycle=2019>

„What is Lobbying?“, Lobbyist 4 Good, <https://www.lobbyists4good.org/what-is-lobbying>

Jane Jurgens, „Albanian Americans“, <https://www.everyculture.com/multi/A-Br/Albanian-Americans.html>

„PPL Who are we“, <http://legaliteti.com/sample-page/>

Srpski oslobodilački pokret Otadžbina. Wikipedia, , <https://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%A1%>

Momčilo Pavlovič, „1981 Demonstations in Kosovo“, 26. dubna 2013, <http://www.transconflict.com/2013/04/1981-demonstrations-in-kosovo-264/>  
„The Serb National Federation“, <http://snflife.org/who-we-are>

„Chetnik“, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Chetnik>

„Зашто треба да подржим рад Српске Народне Одбране у Америци“, Serbian National Defense Council of America, 2019, <https://www.snd-us.com/images/stories/SNDbooklet-2019.pdf>

„Albanian American Civic League“ <https://www.aacl.com/about>



„National Albanian American Council NAAC“,

<https://wiser.directory/organization/national-albanian-american-council-naac-2/>

„Albanian American Diaspora“, Kosovo Diaspora, 14. ledna 2019,

<http://www.kosovodiaspora.org/albanian-american-diaspora/>

Lulzim Cota, „American Kosovars Train for War“, UPI, 8. ledna 1999,

<https://www.upi.com/Archives/1999/06/08/American-Kosovars-train-for-war/8458928814400/>

Warren Zimmermann, „Yugoslavia 1989-1996“,

[https://www.rand.org/pubs/conf\\_proceedings/CF129/CF-129-chapter11.html](https://www.rand.org/pubs/conf_proceedings/CF129/CF-129-chapter11.html)

„The Day Serb Flag Was Flying at the Pentagon“ Truth In Media,

<http://truthinmedia.org/Kosovo/War/day74.html>

„The Firm“, <https://manatos.com/about/>.

<b>TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE</b>	
<b>Jméno:</b>	<b>Brian Pozan</b>
<b>E-mail:</b>	<a href="mailto:brian.97@seznam.cz">brian.97@seznam.cz</a>
<b>Studijní obor:</b>	<b>Mezinárodní teritoriální studia</b>
<b>Semestr a školní rok zahájení práce:</b>	<b>LS 2018/2019</b>
<b>Semestr a školní rok ukončení práce:</b>	<b>LS 2019/2020</b>
<b>Vedoucí bakalářského semináře:</b>	<b>PhDr. Jan Hornát, Ph.D.</b>
<b>Vedoucí práce:</b>	<b>doc. PhDr. Kateřina Králová, Ph.D., M.A.</b>
<b>Název práce:</b>	<b>Činnost albánských a srbských lobbistických organizací ve Spojených státech mezi lety 1990 až 1999</b>
<b>Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):</b>	Během rozpadu Jugoslávie se srbská i albánská diaspora ve Spojených státech mobilizovala. Byly založeny lobbistické organizace, které se pokoušely svojí činností ovlivnit zahraniční politiku Spojených států vůči Jugoslávii. Během války se velení NATO rozhodlo intervenovat proti čemuž protestovala srbská diaspora. Naopak albánská diaspora intervenci podporovala. Cílem práce je podkrýt zákulisí zahraniční politiky Spojených států a vysvětlit tak roli lobbistických organizací.
<b>Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):</b>	<b>Změnil jsem pouze název práce, protože lépe vystihuje celou práci.</b>
<b>Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Terminologický rámec - vysvětlení základních pojmů lobbingu</li> <li>2. Historie albánské a srbské diaspory ve Spojených státech - krátké shrnutí historie těchto dvou diaspor k lepšímu pochopení problematiky</li> <li>3. Rozpad Jugoslávie - Shrnutí rozpadu Socialistické federativní republiky Jugoslávie.</li> <li>4. Srbské a albánské lobbistické organizace - představení jednotlivých organizací a jejich charakteristika</li> <li>5. Politická činnost lobbistických organizací - dělí se na dvě pod kapitoly: Činnost srbských lobbistických organizací a Činnost albánských lobbistických organizací V této kapitole popisují a analyzují činnost lobby</li> </ol>
<b>Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):</b>	<p>Elliot L. Engel, „The Bajraktaris 50 Years in America: A Story of Struggle Perseverance, and Triumph“, House of Representatives, 14. května 2019,  <a href="https://www.congress.gov/congressional-record/2019/05/14/extensions-of-remarks-section/article/E589-4">https://www.congress.gov/congressional-record/2019/05/14/extensions-of-remarks-section/article/E589-4</a></p> <p>„H.R.2655 - International Cooperation Act of 1989“ 29. června 1989,</p>

<https://www.congress.gov/bill/101st-congress/house-bill/2655?q=%7B%22search%22%3A%5B%222655+kosovo%22%5D%7D&s=2&r=6>

David Phillips, „Liberating Kosovo: Coercive Diplomacy and U.S. Intervention“, MIT Press, 2004.

Jessica M. Wattman, „Dangerous Diasporat: Émigré Nationalism and Ethnic Violence“, Massachusetts Intitute of Technology, 2010, <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/62655>.

Thomas Cushman, „This Time We Knew“, NYU Press,

<https://www.jstor.org/stable/pdf/j.ctt9qfngn.11.pdf?refreqid=excelsior%3A4a72925642056a31aef1e0d867a24850>.

Paul Homeland, „Homeland Calling: Exile Patriotism and the Balkan Wars“, Cornell University Press, 2018,

<https://muse.jhu.edu/book/60013?fbclid=IwAR0L4yjPmE9rNLN7MOLxP211EcMJcI5I5NRZJjwzrUzzYvcGU6ohcLVFLYc>

**Podpis studenta a datum**

<b>Schváleno</b>	<b>Datum</b>	<b>Podpis</b>
<b>Vedoucí práce</b>		
<b>Vedoucí bakalářského semináře</b>		
<b>Garant oboru</b>		